

שיעור 2 [?] מחרת השבת

מראי מקומות

א. תיאור קצירת העומר במשנה מנחות

- משנה מנחות י: ד-ו [?] האם אתה מכיר תיאורים דומים במקומות אחרים במשנה?
- להרחבה [?] תוספתא מנחות י:ו
- להרחבה [?] משנה ראש השנה ב:א; תוספתא ראש השנה א:טו; ירושלמי ראש השנה ב:א, 'ומה קלקול [?] לחכמים'

ב. סוגיית מנחות סה

- לימדו מהמשנה סה. עד המשנה סו. עם רש"י ותוספות.
- פרשני התורה בויקרא כג: יא עסקו בפרשנות 'ממחרת השבת' [?] בקובץ המצורף מובאים ראב"ע ורמב"ן

תקציר השיעור

- משנה מנחות פרק י' [בבבלי פרק ו'] מתארת בהרחבה את מנחת העומר, אין בה עיסוק בספירת העומר. הסוגייה המרכזית בבבלי שעוסקת בספירת העומר היא סוגיית מנחות סה-סו.
- המשנה מתארת טקס קצירת העומר שנעשה באופן פומבי ומופגן. המשנה מסבירה שהסיבה לכך היא הפולמוס עם הבייתוסים על קציר במוצאי יום טוב. נציין שיש תיאורים דומים ביחס להבאת ביכורים במשנה ביכורים פרק ג' וביחס לשאיבת מים לניסוך המים במשנה סוכה. דומה שיש כאן פן נוסף והוא השיתוף של העם בפולחן במקדש [?] מהחוץ פנימה.
- המשנה מזכירה את הבייתוסים, זו הזכרה יחידה שלהם במשנה. המידע היחיד במשנה הוא מה הם לא אומרים [?] אין קציר העומר ביום טוב. בתוספתא הם מוזכרים בעוד מקומות, משם נלמד שהם היו מעורבים בפולמוס על הלוח. ר' עזריה מן האדומים שם לב שבכתבי יד כתוב 'בית סין' והציע לזהות את הבייתוסים עם האיסיים. לאחר גילוי מגילות ים המלח עולה השאלה האם לזהות את ההלכה הבייתוסית עם ההלכה בכתבי

הכת. בהקשר של סוגייתנו [?] בכתבי כת ים המלח יש לוח שמשי ולמחרת השבת הוא כ"ו בניסן שממנו סופרים 50 יום וחג השבועות חל בט"ו בסיוון. בסוגייתנו נראה יותר שהויכוח הוא עם עמדה שמחרת השבת היא שבת חול המועד. נתמקד באמור בסוגייה, הן אם זה משקף מציאות של כת שאכן סברה שמחרת השבת היא שבת חול המועד פסח או שזה האופן בו חז"ל הבינו את שיטת אותה כת. עיקר העניין שלנו הוא להבין איך חז"ל הבינו את ספירת העומר.

▪ מסגרת הסוגייה היא שתי ברייתות, לראשונה שבהן יש מקבילה במגילת תענית ולשניה יש מקבילה בספרא אמור. שתי הברייתות מתארות את הויכוח עם הבייתוסים.

▪ הסוגייה פותחת שאין בסיס לטענת הבייתוסים, ברם הימצאות 8 הסברים שבאים לשכנע שקוצרים את העומר במוצאי יום טוב דווקא משקף את הקושי לשכנע בקבלת העמדה של חז"ל. גם מלמדי התנ"ך כרב ברויאר, הרב סמט ועוד, סבורים שפשט המקרא הוא שמדובר בשבת בראשית, וכי חז"ל בדרשתם הפקיעו את הפסוק מהפשט שלו. ובכל זאת, טענת הבייתוסים בפתח הסוגייה היא טענה משונה של שוטים [?] נעמוד על היסוד שמצוי בה שהוא מפתח להבנת הסוגייה.

▪ במסגרת ויקרא כג, די ברור שהשבת המתוארת ב'מחרת השבת' היא שבת בראשית. השם שבת הולך תמיד עם השביעי, ולכן החגים היחידים המכונים שבתון באותו פרק הם חגי החודש השביעי. לכן במסגרת חגי האביב, מסתבר שהשבת המתוארת היא שבת בראשית. הבייתוסי שטען שמשה רצה בטובתם של ישראל ולכן יצר להם סוף שבוע ארוך מגלה את עקב האכילס [?] מה פשר הביטוי 'מחרת השבת'? למה שהתורה לא תציין ישירות את היום, למה היא תולה אותו ביום שקודם לו? הבייתוסי מניח שיש לקשר בין השבת ובין 'מחרת השבת'. הוא מציע קשר גרוטסקי [?] סופ"ש ארוך. דבריו נדחים בקש, אבל דומה שהוא עלה על יסוד הדין.

▪ ריב"ז לא דוחה את עמדת היסוד הבייתוסית שהשבת היא שבת בראשית, הוא מצביע על כך שהפרשה גם מציעה 50 יום, ויוצר שתי ספירות [?] כשחל בשבת מונים שבתות וכשחל ביום חול מונים ימים. המודל הזה קיים גם בשופר בר"ה [?] בשבת ביום הוא 'זכרון תרועה' וביום חול הוא 'יום תרועה'. דומה שהיסוד בדבריו הוא שאכן יש קשר בין השבת ובין הספירה [?] הרי מונים את שבועות הקציר. מניין השבתות כולל בתוכו מעין שמיטין ויובל [?] מונים שבע שבתות, שבועות בהם קוצרים ושובתים, ובסופן יום החמישים הוא מעין יובל. ברם, לא נכון את כל הספירה לקשר לשבת בלבד. הספירה של 50 יום מלמדת על נקודת מוצא שונה לספירה [?] מונים מיום מסויים שהוא יום ראשון של חג המצות. לו הכל היה צמוד לשבת לא היינו עומדים על הקשר הברור לחג המצות שהוא מהותי. חג המצות הוא במועד חודש האביב; מצרים היא אסם התבואה של העולם העתיק ולכן יש לפתוח את הקציר דווקא בזיקה לחג המצות, ממנה נמתח קו לחג השבועות. כך יצא הפיצול [?] כאשר חל בשבת נקיים במלואו את הזיקה כפולה לחג המצות ולשבת; כאשר חל ביום חול נספור מחג המצות בלבד.

▪ רבי אליעזר חולק על ריב"ז ודוחה את ההבחנה בין חל בשבת ובין חל ביום חול

[הבחנה דומה נדחתה בבבלי ראש השנה ביחס לתקיעת שופר בר"ה שחל בשבת]. הוא גם משנה את השיטה § הוא פונה לדברים ט"ז, המהווה פרשנות לויקרא כג [ספר דברים הוא תושבע"פ ומדרש של ספרים קודמים לו בתורה]. בספר דברים השבת, שהוא שבוע שמתחיל ביום א' ומסתיים בשבת הופך לשבוע שהוא שבעה ימים, וכך כבר אין צורך בשתי נקודות שונות של התחלה § תמיד אפשר את הספירה להתחיל למחרת יום טוב. בפסוק קודם הספירה בדברים מצויין 'שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לִי' אֶלֶּהֵיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה', ויש כאן רמז שחג המצות הוא השבוע שמתואר כששה ימים ועוד יום [השווה לשמות לד, שם לפי חג השבועות מובא 'שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בְּחַרְיֶשׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת' § שם כנראה השבת מתפרשת כשבוע ו'שבת בראשית']

- כל המעיין ברוב הדרשות בברייתות מתרשם שזו הנקודה המרכזית. אין הכחשה בסוגייה שהשבת היא שבת בראשית. אבל היות ואנחנו עוסקים ב'מחרת השבת', מדרש ההלכה חתר לספירה שתתחיל בנקודת זמן שראוי למתוח ממנה קו לימי הקציר, ולכן הולכים לתחילת רגל § ליום ראשון של חג המצות.
- פרשני התורה בויקרא חתרו לפרש שהשבת היא יום טוב; בסוגייה נראה כפי שכתבנו.